

УВОД

Финансовите отчети са основен източник на информация за всички заинтересовани страни. Вярното, честно и справедливо отразяване на информацията във финансовите отчети има изключително важно значение за доброто управление на бизнеса. Информацията трябва да бъде справедлива, достоверна, уместна и своевременна. Голяма част от разпоредбите на националните и европейските нормативни актове са относими към финансовите отчети. Това определя необходимостта от специално изучаване и поясняване на онези документи и постановки, които имат съществено значение при разглеждането и тълкуването на финансовите отчети и приложимите техники, подходи и методи за оценяване, както и тяхното представяне и анализиране на елементите им. В този смисъл трябва да се възприема и целта на настоящата монография: да очертае икономическата същност на справедливата стойност, да идентифицира проблемните области, да търси и намери конвергенцията при извеждане на справедливата стойност от гледна точка на оценяването и счетоводното отчитане на различните активи (материални и нематериални), което ще повиши надеждността на информацията във финансовите отчети. Спецификата на проблема произтича от това, че „...текущата пазарна цена на развит пазар е най-добрият измерител на справедливата стойност. Обаче, ако няма такава цена, възникват проблеми“¹.

Всяко предприятие прави свободен избор на оценъчна база за отчитане на различните обекти на осчетоводяване. Този избор следва да бъде обоснован по такъв начин, че да отговори на предизвикателствата на глобализиращия се свят, като намали рисковете за компанията от гледна точка на информационните потребности за вземане на управленски решения.

В процеса на изследването поставената цел се постига чрез решаването на следните задачи с открояване на проблемните области:

1. Систематизиране на принципите и допусканията при конвергенцията в оценяването и счетоводството по отношение на справедливата стойност като база за оценяване.
2. Установяване влиянието на справедливата стойност като база за оценяване върху елементите на метода на счетоводството с цел повишаване комуникативните способности на финансовата отчетност.
3. Изследване колко надеждна е информацията и до каква степен се намалява нивото на риска, свързан със съдържанието на статиите във финансовите отчети при извеждане на справедливата стойност на отделните обекти на осчетоводяване и оценяване.
4. Разработване на техники и подходи за определяне справедливата стойност на дълготрайните материални активи, материалните запаси и нематериалните активи.
5. Разработване и изследване до каква степен достоверна, надеждна и чувствителна е изведената справедлива стойност.

Обект на изследването е справедливата стойност на отделните обекти – дълготрайни материални активи, материални запаси и нематериални активи. Обект на изследване са принципите и методологията на извеждане на справедливата стойност, като се търси конвергенция между оценяването и счетоводството. В рамките на монографията се прави опит за систематизиране на принципите на счетоводството и мястото на оценяването сред тях. Изследва се влиянието на справедливата стойност върху информацията, предоставена във финансовите отчети.

Предмет на изследване е въздействието на концепцията за справедливата стойност върху методологията и организацията на счетоводството и върху риска във финансовата отчетност. Разгледани са различни техники на оценяване през призмата на оценъчните бази на счетоводството и на оценяването. Анализирана е необходимостта от конвергенция на справедливата стойност от гледна точка на:

¹ Дей, Дж. – „Мнение за прилагането на справедливата стойност“.

- Оценителите, извеждащи справедлива стойност за счетоводни цели, от една страна, и справедливата стойност от гледна точка на счетоводството, от друга.

Конвергенцията представлява зависимостта, от една страна, и взаимната връзка, от друга, между оценяването и счетоводното при отчитане на различните обекти. Значението на понятието конвергенция е сходство на свойства и признаци на отделни явления, съвпадение, процес на сближаване, приближаване към определена стойност.

Обществото все повече ще се ориентира към нови знания, създаване и внедряване на нови форми на управление в икономиката, производството, екологията, хуманитарната сфера и социалните процеси. Всичко това несъмнено ще се отрази и върху подходите и методите на управление и оценка на стопанските активи и по-конкретно на материалните активи в предприятията. В момента предприятията сами определят начина на функционирането и развитието си според изискванията на пазара и формулират целите и оценката на активи, реализирайки съответни приоритети. По този начин те организират дейността си, като се съобразяват с наложените организационни условия от въздействието на вътрешните и външните фактори. В този смисъл особено важно е да се осъществява контрол както по веригата на стойността на произвеждания продукт, така и за целия му жизнен цикъл и за извеждане на справедливата стойност от гледна точка на счетоводството.

В монографичния труд се защитават хипотезите, че за оценяването на активите на компанията е необходимо внимателно анализиране на положителните и отрицателните страни при прилагането на справедливата стойност, при използването на счетоводни оценъчни бази чрез прилагане на съответстващите подходи и методи за оценяване. За доказване на тези хипотези са разгледани следните подхипотези:

- Прави се опит да се обоснове и да се потърси сходство между справедливата стойност и различните видове стойности и в кой случай се забелязва конвергенция между различните видове стойности.
- Проучва се влиянието на различните степени на надеждност и достоверност на изведената справедлива стойност.
- Проучват се техниките за извеждане на справедливата стойност на отделни обекти на осчетоводяване – дълготрайни материални активи, материални запаси и нематериални активи.
- Измерва се справедливата стойност на отделните обекти – дълготрайни материални активи, материални запаси и нематериални активи.

Обърнато е особено внимание върху:

1. Група фактори, които влияят върху физическото изхабяване, което започва, след като продуктът е влязъл в експлоатация.
2. Група фактори, които влияят върху бързото иновационно остаряване. Те въздействат по цялата верига на стойността през целия жизнен цикъл на продукта. Това води до търсене на подходи и начини за скъсяване на експлоатационните срокове, удължаване на гаранционния срок и повишаване на нормативно определеното ниво на надеждност.
3. Група фактори, които влияят върху икономическото обезценяване. С глобализацията и високите технологии се създава все по-динамична среда на развитие. Това означава, че тези фактори ще заемат все по-голяма роля в бъдеще и все повече активи и производства ще зависят от него. Това влияние е по цялата верига на стойността през целия жизнен цикъл на продукта.

Не всички въздействащи фактори се вземат предвид при оценката на обекта. Всички методи за оценка са пригодени за оценката му след пускане на пазара, където не се отчитат въздействията, когато е бил произведен, но още не е бил въведен в експлоатация (времето за престояване в склад). Също така не се отчита цялостното въздействие на тези фактори върху

нематериалната част на активите (софтуер, know-how, търговска марка), а това е от особено значение при извеждането на справедливата им стойност. Съобразявайки се с тенденцията на това технологично развитие, в монографията са отделени две глави на този въпрос. При извеждането на справедливата стойност е необходимо да се спазят всички действащи оценителски стандарти – Български стандарти за оценяване, EVS, IVS, Регламент 575, както и Директивата на ЕС и Законът за ипотечно кредитиране, действащ в България, и др.

Като обобщен извод може да се приеме, че в монографията се предлага едно научно изследване за определяне справедливата стойност на активите (материални и нематериални), като се взема под внимание въздействието на възможно най-голям брой фактори.